Waldorfská základní škola Ratolest z.s.
adresa Školy: nám. Míru 11, 285 07 Rataje nad Sázavou
IČO 22071342, waldorfrataje.cz
tel. 775 664 181, mail. kristyna.pazderkova@waldorfrataje.cz

Školní vzdělávací program pro školní družinu

(ŠVP ŠD)

2026

Vypracovala: Kristýna Pazderková, ředitelka školy
datum 1. 9. 2026

Obsah

1 Charakteristika školní družiny 2
2 Charakteristika ŠVP ŠD 2
2.1 Cíle vzdělávání ve školní družině 2
2.2 Činnosti ve školní družině 3
2.3 Zaměření oddělení 3
3 Materiální, ekonomické a personální podmínky, provoz školní družiny 3
3.1 Materiální vybavení 3
3.2 Personální obsazení 3
3.3 Podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví účastníků a jejich ochrany před rizikovými jevy a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí 3
3.4 Režim dne……..4
3.5 Spolupráce s rodiči, školou a jinými subjekty 4
3.6 Podmínky přijímání uchazečů 4
3.7 Ukončení docházky účastníků 4
3.8 Ekonomické podmínky 4
3.9 Podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami 5
4 Plán zájmového vzdělávání a činností 5
4.1 Vzdělávací a výchovné oblasti 5
4.1.1 Člověk a jeho svět 5
4.1.2 Umění a kultura 5
4.1.3 Člověk a svět práce 6
4.2 Plán dle ročních období 6
4.2.1 Podzim (září, říjen, listopad) 6
4.2.2 Zima (prosinec, leden, únor) 6
4.2.3 Jaro (březen, duben, květen) 6
4.2.4 Léto (červen) 7

1 Charakteristika školní družiny

Školní družinu (dále také ŠD) navštěvují žáci 1.-5. třídy, a tímto jim škola zajišťuje výchovné působení v době po vyučování. Kapacita ŠD je 50 účastníků a provozována je ve dvou odděleních.

Činnost ŠD vychází ze vzdělávacího programu školy a zároveň se řídí specifickými požadavky a zásadami pedagogiky volného času. Výchova ve waldorfské ŠD směřuje k individualitě žáka, podporuje ji a respektuje. Cílem je snaha vytvořit z ŠD místo, kde si účastníci mohou svobodně hrát, účastnit se zájmových činností. Měla by být místem aktivního a radostného odpočinku, poznávání, relaxací, her a pestrých činností dětí po vyučování. Vše má přispívat k jejich pozitivnímu trávení volného času před odchodem domů nebo do jiných aktivit. Hlavním smyslem naší ŠD je, aby děti mohly být přítomny přirozenému životu ve společenství svých vrstevníků. K výchovnému působení přistupujeme s vědomím přechodu z jedné vývojové fáze do druhé, kdy pomalu doznívá potřeba nápodoby a plynule přechází v potřebu „NÁSLEDOVÁNÍ“. ŠD má svá specifika – činnosti probíhají formou pravidelných nebo příležitostných aktivit z oblasti vzdělávací, odpočinkové, a zájmové činnosti.

2 Charakteristika ŠVP ŠD

2.1 Cíle vzdělávání ve školní družině

Každý účastník je vnímán jako jedinečná osobnost, která má své individuální i specifické potřeby a možnosti, jejich aktivitám vytváříme potřebné podmínky - možnost svobodné volby. Dáváme jim možnost spoluúčasti na tvorbě programu, respektujeme jejich právo na neúčasti nabízené činnosti - právo být pouze pozorovatelem. Respektujeme pedagogické zásady, povzbuzujeme děti nesmělé, posilujeme sebevědomí a pozitivně hodnotíme každého, kdo pracuje na úrovni svého osobního maxima, podporujeme jejich iniciativu, tvořivost a vlastní fantazii.

Vycházíme ze znalostí účastníků, jejich aktuálního rozvojového stavu i konkrétní životní a sociální situace – každý účastník má právo být jiný, má potřebu rozvíjet se a učit se svým tempem.

Vedeme účastníky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, k jejich kulturním hodnotám. Vychováváme ke smysluplnému využívání volného času a vybavujeme je dostatkem námětů pro naplňování volného času. Získávají osobní samostatnost a schopnost projevovat se jako samostatná svobodná osobnost.

Zaměřujeme se na výchovu ke zdravému životnímu stylu, posilování komunikačních dovedností tvořících základ sociálních dovedností (naslouchat, poslouchat, rozhodovat se, aplikovat, umět obhájit svá stanoviska). Podporujeme pozitivní city, chování a jednání, rozvíjíme citlivé vztahy k lidem, k prostředí a k přírodě.

Za samozřejmé považujeme zapojení rodičů, přátel, odborníků apod. do činnosti družiny. Považujeme za důležité, aby účastníci byli vedeni v činnostech odborníky a zkušenými lidmi, kteří je propojují s reálným světem. Z těchto důvodů se také snažíme realizovat pro účastníky činnosti i mimo školní budovu.

2.2 Činnosti ve školní družině

Pravidelná činnost je dána týdenní skladbou zaměstnání a měla by zahrnovat i funkční režimové momenty.

Zájmová činnost je dána zájmem účastníků a možnostmi školy.

Příležitostné akce, jsou to např. besídky, výlety, slavnosti, workshopy.

Nabídka spontánních aktivit je průběžná – procházka přírodou po obědě, při pobytu venku po organizované části má následovat ve vymezeném prostoru možnost spontánních her, spontánní činnosti při počátečních a koncových částech družin. Role vychovatelky spočívá v zajištění bezpečnosti, ale také v navození, podněcování, motivování účastníků formou nabízených aktivit. Řízené a spontánní činnosti na sebe přirozeně navazují.

Odpočinkové činnosti chápeme nejen ve smyslu klidových činností (deskové hry, stavebnice, kreslení), ale i jako aktivní odpočinek, který bude kompenzovat jednostrannou zátěž během školního vyučování (pozorování přírody, vnímání různými smysly a sdílení poznatků).

Příprava na vyučování není jen vypracování domácích cvičení, ale i didaktické hry, tematické vycházky a další činnosti, které upevňují a rozšiřují poznatky, které účastníci získali ve školním vyučování.

2.3 Zaměření oddělení

I. a II. oddělení hudební výchova, výtvarná výchova, rukodělné činnosti, rozvoj manuálních dovedností, rozvoj jemné motoriky, přírodovědné činnosti, ekologie, relaxační techniky, prosociální dovednosti, sportovní činnosti

3 Materiální, ekonomické a personální podmínky, provoz školní družiny

3.1 Materiální vybavení

Činnost ŠD se odehrává ve školních učebnách a v přilehlém okolí školy. Učebny se provozu ŠD přizpůsobují, jsou vybaveny úložným prostorem pro hry a výtvarný materiál. Do budoucna usilujeme o získání prostoru, který bude určen pouze pro školní družinu a bude podle toho i vybaven. V jednání je pronájem obecního pozemku za účelem využití jako venkovní učebna.

3.2 Personální obsazení

Pedagogičtí pracovníci, kteří pracují v ŠD, splňují kvalifikaci dle zákona nebo si ji musí doplnit. Pracovní tým pracuje na základě jasně vymezených a společně vytvořených pravidel. Pedagogové se sebevzdělávají a aktivně přistupují k dalšímu vzdělávání.

Při všech činnostech ŠD je zajištěna optimální pedagogická péče, pedagogové jednají, chovají se a pracují profesionálním způsobem v souladu se společenskými pravidly, pedagogickými a metodickými zásadami výchovy mimo vyučování. Ředitelka školy podporuje profesionalizaci pracovního týmu, sleduje udržení a další růst profesních kompetencí pedagogů.

Zájmová činnost je zajištěna vedoucími kroužků, kteří mohou být zaměstnanci v pracovním poměru.

3.3 Podmínky zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví účastníků a jejich ochrany před rizikovými jevy a před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí

Všichni žáci školy se chovají při pobytu ve škole i mimo školu tak, aby neohrozili zdraví a majetek svůj ani jiných osob. Žákům není dovoleno se v době mimo vyučování zdržovat v prostorách školy, pokud nad nimi není vykonáván dozor způsobilou osobou. Každý úraz, poranění či nehodu, k níž dojde během pobytu účastníků ve školní budově, nebo mimo budovu při akci pořádané školou žáci ihned ohlásí.

Vychovatelé školní družiny provedou prokazatelné poučení BOZ účastníků ŠD na začátku školního roku a dodatečné poučení účastníků, kteří se poučení nezúčastnili, provedou o tom písemný záznam. Škola odpovídá za účastníky ŠD v době dané rozvrhem činnosti družiny.

Všichni zaměstnanci školy jsou při vzdělávání a během souvisejícího provozu školy povinni přihlížet k základním fyziologickým potřebám dětí a vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování, poskytovat jim nezbytné informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví.

Pedagogičtí zaměstnanci dodržují předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a protipožární předpisy; pokud zjistí závady a nedostatky, ohrožující zdraví a bezpečnost osob, nebo jiné závady technického rázu, nebo nedostatečné zajištění budovy, je jejich povinností informovat o těchto skutečnostech nadřízeného a v rámci svých schopností a možností zabránit vzniku škody. Sledují zdravotní stav účastníků a v případě náhlého onemocnění účastníka informují bez zbytečných průtahů vedení školy a rodiče postiženého účastníka. Nemocný účastník může být odeslán k lékařskému vyšetření či ošetření jen v doprovodu dospělé osoby. Třídní učitelé zajistí, aby u každého účastníka byly zapsány tyto údaje: datum narození, adresa, telefonní čísla rodičů.

Při úrazu poskytnou účastníkovi nebo jiné osobě první pomoc, zajistí ošetření účastníka lékařem. Úraz ihned hlásí vedení školy a vyplní záznam do knihy úrazů, případně vyplní předepsané formuláře. Ošetření a vyplnění záznamů zajišťuje ten pracovník, který byl jeho svědkem nebo který se o něm dozvěděl první.

3.4 Režim dne

ŠD je v provozu od září do června. Provoz ŠD se na začátku každého školního roku upravuje na základě potřeb rodičů a možností školy, zpravidla je ŠD v provozu od 13.00 do 16.00 hod.(odpolední družina), žáky předává třídní učitel (nebo jiný doprovázející učitel dle školního rozvrhu) vychovatelce po obědě v prostoru jídelny. Účastníci ŠD, kteří mají delší vyučování, jsou po jeho skončení vyzvednuti před školní jídelnou, příp. dovedeni učitelem do ŠD. ŠD tráví co nejvíce času venku, v zimním období a v nepříznivém počasí bývá v čase od 14 hodin ve třídě (deskové hry, divadlo, hudba, výtvarné činnosti, řemeslné činnosti).

3.5 Spolupráce s rodiči, školou a jinými subjekty

ŠD spolupracuje úzce s rodiči. Podává zprávy kolegiu učitelů, dává podklady pro rodičovská setkání.
S jinými subjekty spolupracuje ŠD ve spolupráci se základní školou po dohodě s vedením školy (např. vyjednávání jednorázových workshopů s externími lektory).

3.6 Podmínky přijímání uchazečů

Do ŠD jsou přijímáni účastníci zpravidla z prvního stupně v pořadí od 1. ročníku výše, a to do maximálního počtu 50 účastníků. O zařazení účastníků do ŠD rozhoduje ředitelka školy.

3.7 Ukončení docházky účastníků

Docházka do ŠD je ukončena na konci června daného školního roku. Při hrubém porušování stanovených pravidel může být účastník vyloučen z docházky do ŠD v průběhu roku.

3.8 Ekonomické podmínky

Výši úplaty za ŠD stanovuje pro daný školní rok ředitelka školy.

3.9 Podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

ŠD zabezpečuje podmínky pro zájmové vzdělávání účastníků se speciálními vzdělávacími potřebami na základě individuálních potřeb jednotlivých účastníků a umožňují-li to materiální a personální podmínky.

4 Plán zájmového vzdělávání a činností

Plán zájmového vzdělávání a činností vychází z ŠVP naší školy a z tematických okruhů vzdělávaní v ŠD, Člověk a jeho svět, Umění a kultura, Člověk a svět práce, Člověk a zdraví. U jednotlivých činností se snažíme, aby se vzájemně doplňovaly, navazovaly na sebe, navozovaly u účastníků odpovídající zážitky i poznávání a pomáhaly posilovat žádoucí kompetence.

Plán je sestaven pro jeden vzdělávací cyklus, určen zpravidla účastníkům od 1. do 5. ročníku. Vychází z polohy a podmínek školy. ŠVP ŠD je otevřený dokument, který se může v průběhu roku doplnit nebo upravit.

Plán je rozvržen do čtyř ročních období: podzim, zima, jaro, léto. Činnosti tematicky odpovídají právě probíhajícímu ročnímu období spolu se slavnostmi typickými pro naši kulturu a waldorfskou pedagogiku.

Zájmové vzdělání, které realizuje ŠD, probíhá především vlastní činností účastníků, jejich interakcí s okolím a získávanou vlastní zkušeností. Vše má být založeno na přímých zážitcích z činnosti, která vychází především z individuální volby, dětské zvídavosti, potřeby zaměstnávat se, bavit se a komunikovat.

4.1 Vzdělávací a výchovné oblasti

4.1.1 Člověk a jeho svět

- **Místo, kde žijeme -** Poznávání nejbližšího okolí, organizace školy, družiny, určení významných objektů, jejich návštěvy (odhadnout vzdálenost v čase, kopec, serpentina, vrchol, úpatí). Bezpečnost na cestě do školy, vycházkách, dopravní výchova.
- **Lidé kolem nás -** Osvojení zásad vhodného a společenského chování, tolerance, empatie, vzájemná úcta, komunikace slovní i mimoslovní, dodržování pravidel stolování, předcházení šikaně.
- **Lidé a čas -** Budování a dodržování správného režimu, vytváření pravidelných návyků, základy pro využívání smysluplných volnočasových aktivit.
- **Rozmanitosti přírody -** Vycházky a pobyty v přírodě, pozorování změn, poznávání, určování, využití encyklopedií, následné výtvarné zpracování, ekologická výchova – ochrana přírody.
- **Člověk a jeho zdraví -** Poznávání sebe sama, poučení a péče o zdraví a nemocech, zdravotní prevence, osobní hygiena a čistota, poučení o úrazech a jejich předcházení, umět ošetřit drobná poranění. Výchova ke zdravému životnímu stylu.

4.1.2 Umění a kultura

- **Výtvarná výchova -** Základem jsou činnosti jako malování, kreslení, stříhání, origami, kreslení v přírodě, koláže z přírodnin, seznámení s různými technikami (modelování, frotáž, koláž, zapouštění barev…). Osvojení estetiky-krásna, vnímání okolního světa tvořivě a citlivě.
- **Hudební výchova -** Seznámení se s písničkami, vztahujícími se k ročním obdobím a slavnostem, pohybovými hrami, hrou na hudební nástroje, základy hudební nauky…

4.1.3 Člověk a svět práce

- Práce s různými přírodními materiály a pracovními technikami. Tvořivé hry, využití deskových her, stavebnic. Podílení se na výzdobě tříd, školy. Hygiena prostředí. Sebeobslužné činnosti. Úklid ve školní družině, okolí školy, příprava pokrmů.

4.2 Plán dle ročních období

4.2.1 Podzim (září, říjen, listopad)

- Adaptace účastníků na nové prostředí ŠD a rytmus v ŠD.
- Vytváření a osvojování společných pravidel v ŠD, spolupodílení se na úklidu, uspořádání a výzdobě třídy. Orientace v prostoru školy.
- Vycházky do lesa, přírody a blízkého okolí, aby se účastníci lépe orientovali a pozorovali změny v přírodě. Sbírání přírodnin pro rukodělné činnosti, podzimní výzdoba třídy.
- Přípravy na školní slavnosti sv. Václava, sv. Michaela, sv. Martina. Hry a činnosti k posilování odvahy, statečnosti, vůle čelit překážkám a svatomartinské solidarity. Vyrábíme lucerny, průsvity do oken. Sklízíme jablka na moštování a švestky – vaříme povidla na svatováclavskou slavnost.
- Listopad – přípravy na školní vánoční slavnost, výrobky na obecní jarmark – prezentace činností ŠD (andílci z ovčího rouna, vinuté svíčky z mezistěn, vánoční ozdoby,...).

4.2.2 Zima (prosinec, leden, únor)

- Pravidelné procházky, zimní radovánky v přírodě, hry se sněhem.
- Nácvik vánočního vystoupení (Pastýřská hra, vánoční koledy) na slavnosti školy.
- Vánoční slavnost s prezentací výrobků ŠD (svíčky, plstěné ovečky, andílci a další ozdoby).
- Zimní výzdoba interiéru ŠD – práce účastníků.
- Práce s vlnou, suché i mokré plstění, jednoduché ruční šití.
- Výroba svícnů na adventní spirálu, Vánočních ozdob z přírodnin.
- Seznámení s vánočními příběhy, koledami, zvyky, jednoduchá dramatizace krátkých pohádek.
- Přivítání v novém roce, seznámení s legendou O třech králích, v únoru - výroba svíčky Hromničky a příprava na Masopustní karneval.

4.2.3 Jaro (březen, duben, květen)

- Poznávání prvních jarních květin, povídání o zvířátkách, mláďatech, která se rodí na jaře. Jarní přírodovědné vycházky – tematicky zaměřené, pozorování změn v přírodě.
- Příprava na slavnost Vynášení Morany, písničky a říkadla ke slavnosti.
- Výroba jarních věnců z přírodnin, dozdobení skořápkami a vlněnými květinami. Seznámení se s tradicemi Velikonoc, koledami, říkadly a písničkami.

- Rukodělné a výtvarné techniky – květinové víly z ovčího rouna, plstěná zvířátka, pletení květinových věnců, písničky, rytmická říkadla o jaru, jarní hry.
- Posilování vztahu k matce (Den Matek) a rodině.
- Ekologická výchova – ochrana přírody, procházky do přírody, sázení semínek a pozorování jejich růstu.
- Společná jarní výzdoba školy, školní jídelny, péče o náš společný prostor.
- Sportování, hraní her v přírodě a na obecním hřišti.
- Akce na Den Země – úklid v okolí školy, sbírání odpadků na procházce v lese.

4.2.4 Léto (červen)

- Přesouvání činností a aktivit ven, do přírody. Pravidelné výpravy za ochlazením k potoku nebo k řece, sbírání a poznávání lučních bylinek, sušení a lisování, použití k přípravě čaje nebo jako výtvarného materiálu.
- Čtení příběhů o přírodě, následná jednoduchá dramatizace krátkých scének.
- Příprava na Svatojánskou slavnost.
- Seznámení účastníků ŠD o bezpečnosti při koupání, opalování, bouřce, sběru lesních plodin.
- Ukončení docházky do ŠD, společná oslava s občerstvením.

V průběhu roku umožňujeme účastníkům, aby přinášeli nápady na společné činnosti, které podle vhodnosti a možností ŠD realizujeme.